

ΜΑΚΒΕΘ

Στὴν Ἑθνικὴ Λυρικὴ Σκηνή

ΤΟΥ Κ. ΠΕΡΣΕΩΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥ

Τί μουσικὴ μυσταγωγία ἦταν αὐτὴ ἡ βραδυὰ τοῦ «Μάκβεθ». Πόση δύναμη καὶ μαγεία πρέπει νὰ κρύβη ἡ μπαγκέττα τοῦ μαέστρου Ὁδυσσεά Δημητριάδη, γιὰ νὰ ἐναρμονίσῃ ὀρχήστρα καὶ σκηνή, νὰ ἰσορροπήσῃ καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς συντελεστές μιᾶς ἐκπληκτικῆς σκηνικῆς καὶ φωνητικῆς δημιουργίας, σὲ τόσον ἄρτιο καὶ ἀπίθανο βαθμό, ὥστε νὰ παρουσιασθῇ ἓνα σύνολο ἀπόλυτο δυτικοευρωπαϊκῆς ὀπερας. Ἄλλη μιὰ σκηνοθετικὴ ἐπιτυχία τοῦ Ἰαννίνου αὐτοῦ νέου, τοῦ Σπ. Εὐαγγελιάτου, ποὺ τὸ ταλέντο του ξεπερνᾷ κάθε πρόβλεψη γιὰ τὸ μέλλον. Μέσα σὲ μερικοὺς μῆνες ὁ ἐκλεκτὸς αὐτὸς σκηνοθέτης, δίνει δύο ὀπερες, ἓνα δράμα στὸ Ἑθνικὸ καὶ τὸν «Ἐρωτόκριτο» σὲ μιὰ προσωπικὴ του φόρμα. Τί μπορεῖ τάχα νὰ περιμένῃ κανεὶς ἀπ' αὐτὸν τὸν χωρὶς ταίρι σκηνοθέτη;

Δὲ νομίζω πὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ συγκρίνῃ τὴ μελωδία, ποὺ ἔχουν οἱ συνθέσεις τοῦ ἀθάνατου Βέρντι μὲ καμμιάν ἄλλου μελωδοῦ. Αὐτὸ τὸ χέρι, ποὺ ἔγραψε μιὰν «Ἀίντα» ἓνα «Ναμποῦκο», τὸ «Τροβατόρε», τὴν «Τραδιάτα», ποὺ τὴν τραγουδοῦνε ἀκόμα «αἱ στοὺς δρόμους τῆς Ἰταλίας, τὸν καταπληκτικὸ «Ριγκολέττο», τὸν ὑπέροχο «Φάλσταφ» λέει κανεὶς πὼς τὸ κρατοῦσε μιὰ μάγισσα! Γιατὶ πηγαίνοντας ν' ἀκούσῃς τὸν Βέρντι, εἶσαι πάντοτε βέβαιος, πὼς θὰ σὲ λικνίσουν σὲ ὄνειρομένους κόσμους οἱ φωνές του, ποὺ ἀπὸ τὸν ἔσω κόσμο του ἵγῃκαν καὶ γίνανε νότες πάνω στὸ πεντάγραμμο, νότες, ποὺ μοιάζουν μὲ ὄνειρα, ποὺ μοιάζουν μὲ παραμύθια. Κλείνεις τὰ μάτια κι' ἀφήνεις τὴ σκέψη σου νὰ χαθῇ μέσα στὸ ἀπειρο τῆς φαντασίας τοῦ μῦθου καὶ τοῦ ἤχου...

Ὁ Τζουζέππε Βέρντι γεννήθηκε μὲ τὸ δαιμόνιο τῆς μουσικῆς μέσα του. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ ἐκδηλωθῇ. Ἐπηρεασμένος στὴν ἀρχὴ ἀπὸ τὶς μελωδίες τοῦ Μπελλίνι καὶ τοῦ Ντονιτζέττι, δὲν ἄργησε νὰ πάρῃ τὸν δικό του ὁρμό, ἔχοντας ὡς ὄπλο τὴν πλούσια φαντασία του καὶ τὴν ἐμφυτὴ μουσικὴ του ἰδιοφυΐα. Ἀκούραστος ὅσο κανεὶς, δημιουργικὸς ὅσο νὰ γράψῃ τὴ μιὰν ὀπερα πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὁ Βέρντι ὑπορεῖ νὰ ὀφείλῃ τὴν μεγάλη του παραγωγή στὴν ἡρεμὴ ζωὴ ποὺ πέρασε, μιὰ ζωὴ ἀτάραχη ὡς τὰ βαθειὰ του γεράματα. Ἀπλὸς καὶ ταπεινὸς στὸν χαρακτήρα, ἀποκαλοῦσε τὸν ἑαυτό του: χωρικό τοῦ Ρονκόλα — ἓνα χωριό, ὅπου γεννήθηκε, κάπου στὴν Λομβαρδία. Καὶ ὁ πιὸ ἀνίδεος ἀκροατής, θ' ἀντιληφθῇ, πὼς ὅλα του, σχεδόν, τὰ λυρικά ἔργα, διαπνέονται ἀπὸ πάθος, ἐρωτικὲς ψυχώσεις, δραματικὲς συγκρούσεις καὶ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀληθινὲς ἀνθρώπινες ὁρμές. Τὰ πρόσωπα ποὺ ἡρωποιεῖ στίς συνθέσεις του ἔχουν ἀνθρωπιά καὶ πηγαία συγκίνηση. Πάσχουν, ζοῦν, κινοῦνται μὲ ἀλήθεια. Καὶ τὸ δράμα τους μεταφέρεται σκηνικά καὶ μουσικά στὸν θεατῆ, ντυμένο μὲ τὸν πιὸ ἔντονο ἤχο. Πὼς μπορεῖ νὰ μὴ δονηθῇ κανεὶς βλέποντας καὶ ἀκούγοντας τὴν τραγωδίαν τοῦ Ριγκολέττου; Πὼς νὰ μὴ συγκινηθῇ μὲ τὸν πόνο τῆς «Ἀζουτσέννας» καὶ τῆς «Βιολέτας» στὸ «Τροβατόρε» καὶ στὴν «Τραδιάτα»; Λησμονεῖ κανεὶς, εἰπαὶ αὐτὸ τὸ γεμάτο ἀπὸ πόνο καὶ θάρρος, τραγοῦδι-μοιρολόι τῶν Ἑβραίων σκλάβων στὸ «Ναμποῦκο», ποὺ ἔγινε μετέπειτα καὶ ἔθνικὸ Ἰταλικὸ τραγοῦδι, μιὰ ὀπερα, ποὺ εἶχε γνωρίσει καὶ συ-

νεχίζει νὰ γνωρίζῃ ἀπίθανες ἐπιτυχίες, ὅπου κι' ἂν παίζεται καὶ ποὺ καθιέρωσε τὸν δημιουργό της, σὰν ἓνα ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους συνθέτες τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Βέρντι ἀναζητοῦσε τὰ θέματά του μὲ προσοχή. Ἡ ἐκλογὴ του ἔπεφτε πάντα σὲ ἀνθρώπινες ἱστορίες, ὅπου τὸ τραγικὸ στοιχεῖο τους, πηγαινε πιὸ καλὰ στὸ ταμπεραμέντο του. Τὸ «μπελκάντο» τὸ ἀπέφευγε μὲ κάθε τρόπο. Σκοπὸς του, ἡ δημιουργία σκηνικοῦ ἐνδιαφέροντος μὲ δραματικὲς καὶ τρομακτικὲς ἀνθρώπινες καταστάσεις. Τὸ ἐκφραστικὸ του στοιχεῖο στὸν ἤχο εἶναι ἀσύγκριτο. Μὲ πλήρη αὐτοπεποίθηση στὴ μουσικὴ του ἀξία, χωρὶς ὑπεροφίες, ὁ Βέρντι, χάρισε στὸν κόσμο ὁλόκληρο τὶς ἀθάνατες λυρικὲς δημιουργίες του, ὁδηγώντας τὸ λυρικὸ θέατρο τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνα ἔξω ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις καὶ τὴν πορεία ποὺ εἶχε πρὶν καὶ σὲ ἱαθμό, ποὺ στάθηκε δύσκολο νὰ ἐτάσῃ ἄλλος.

Ὁ «Μάκβεθ» ἀνήκει σὲ μιὰ περίοδο περιέργη γιὰ τὸν Βέρντι. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ 1844—1850, ὅπου μετὰ τὶς ἐπιτυχίες τῶν εἰκοσι ὀκτῶ του χρόνων, ὅποτε εἶχε δώσει τὸ «Ναμποῦκο», εἶχε παρουσιάσει μιὰ χαλάρωση σὲ σημαντικὰ ἔργα, γράφοντας ὀπερες σὲ θέματα χωρὶς ἐνδιαφέρον, κι' αὐτὸ γιὰτὶ ἡ «ζήτησις» ἔργων του τὸν ἀνάγκαζε νὰ γράφῃ συνθέσεις, χωρὶς τὴν αὐστηρή, σύμφωνά μὲ τὸν χαρακτήρα του, ἐπιλογὴ τοῦ μῦθου. Ἐτσι τὰ περισσότερα ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ὅν παίζονται πιά, κι' ἔχουν περίπου λησμονηθῇ, ἐκτὸς ἐνός: τοῦ «Μάκβεθ». Μόνο τὴν «οὐδερτούρα» του ν' ἀκούσῃς, σοῦ ἐπιβάλλεται. Ὁ λυρισμὸς του, ἡ δραματικότητα του, τὸ τραγικὸ του στοιχεῖο, σὲ καθηλώνουν. Τὸ μῦθο τὸν ἐπλάσε ὁ ἴδιος καὶ τὸν παρέδωσε στὸν λιμπρεττίστα Φραντζέσκο Μαρία Πιάβε, ποὺ κράτησε πιστὰ τὸ κείμενο καὶ τὴ γραμμὴ τοῦ Βέρντι, χρησιμοποιώντας ἀκόμα καὶ μιὰ σειρά ἀπὸ τὸ διάλογο τοῦ Σαίξπηρ.

Ἡ παράσταση εὐτύχησε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐκλεκτὸ μαέστρο, νὰ ἔχῃ πάνω στὴν σκηνὴ καλλιτέχνες πρώτης κλάσεως. Ἡ σοπράνο Μάτα Μαρκπούλου ἔστησε καὶ ἐτόνισε μιὰ ἐκπληκτικὴ Λαίδη Μάκβεθ. Ἐνα ἀκούραστο ἀνθρώπινο ἀηδόνι, ποὺ συνεχῶς, χωρὶς κόπο, ἀνετα, κελᾶϊδῃσε ὅλες τὶς ἄριες τοῦ ρόλου της, χωρὶς νὰ λησμονήσωμε νὰ ποῦμε, πὼς καὶ σκηνικά στάθηκε ἀψεγάδιαστη. Καθάριο μέταλλο φωνῆς, ἀκούσθηκε ὡς τὸ τέλος σὰν τὸ τραγοῦδι μιᾶς γάργαρης βουνίσιας πηγῆς. Κοντὰ της, ὁ Ἰταλὸς Τζουζέππε Ταντέι, κράτησε ἀκέραιος τὸν ρόλο τοῦ Μάκβεθ, ρόλος ποὺ χρειάζεται δυναμικὸ καλλιτέχνη, δραματικὴ καὶ λυρικὴ φωνὴ ἀλλὰ καὶ ἄρτια σκηνικὴ κατάρτιση. Ἐκπληξῇ μᾶς προκαλεσε ἡ παρουσία τοῦ Γιώργου Παπᾶ στὸν ρόλο τοῦ Μπάνκο. Προσεκτικὸς, συνετὸς στὴν ἐρμηνεία του, φωνὴ γερὴ καθάρια, πειστικώτατος στὴν ὑπόκρισή του καὶ ὀρθόφωνος. Ἐκτακτὴ φωνή, ἐπίσης καὶ ὁ Δημήτρης Στεφάνου, στὸν ρόλο τοῦ Μάλκομ, χειροκροτήθηκε δίκαια. Στὴν ἐπιτυχία τῆς παραστάσεως συμβάλλανε οἱ: Μάρθα Δρόσου, καλὴ φωνὴ στὸν ρόλο τῆς συνοδοῦ, ὁ Θέμης Σερμιέ, ὁ Γ. Ζερβάνος, κ.ἄ. Τὰ χορωδιακὰ τοῦ Βούρτση ἀσυναγώνιστα πάντα, σ' ἁρμονία. Ἐνα φωνητικὸ σύνολο ὑποδειγματικὸ. Τὰ σκηνικά καὶ τὰ κοστούμια τοῦ Γιώργου Βακαλὸ ἐπιβλητικά.